

“Samenwerking wordt de norm”

Waar ligt de toekomst van het onderzoek? Professor Annemie Van Der Linden, hersenonderzoeker en beeldvormingsspecialiste, verwoordt de vragen en verzuchtingen van onze onderzoekers in een openhartig gesprek met minister van Innovatie, alumnus Philippe Muyters.

TEKST **KATRIEN VERREYKEN** FOTO **JESSE WILLEMS**

Als minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport voelt Philippe Muyters zich als een vis in het water: “Het is de eerste keer dat deze departementen bij een en dezelfde minister terechtkomen. Ik vind het een erg mooie portefeuille, want je hebt onderzoek en innovatie nodig om de economie te laten groeien en werk te creëren.”

Maar hoe wordt dat luik onderzoek en innovatie in de volgende legislatuur concreet ingevuld? “De aangekondigde besparingen in zowat alle sectoren zorgen ook aan onze universiteit voor de nodige ongerustheid. Onderzoek wordt al niet bovenmatig gefinancierd. Als er nu nog kraantjes worden dichtgedraaid, wordt het wel erg problematisch”, denkt Annemie Van Der Linden [Faculteit Farmaceutische, Biomedische en

Diergeneeskundige Wetenschappen]. Minister en professor zetten zich aan tafel om van gedachten te wisselen.

Regeerakkoord

Kan de minister ons geruststellen? “Ik denk dat we zeker goed nieuws brengen”, vindt Muyters. “In het regeerakkoord blijven er twee sectoren van grote besparingen gevrijwaard, sectoren waar dus meer geld naar toe gaat: welzijn, en onderzoek & ontwikkeling. Binnen twee jaar komt er 200 miljoen euro bij, opbouwend naar 500 miljoen tegen 2019. Er worden onder meer middelen vrijgemaakt voor state of the art onderzoeksinfrastructuur. Die is immers onmisbaar voor toponderzoek en trekt topwetenschappers aan, wat bijdraagt tot de internationale uitstraling van Vlaanderen en interdisciplinaire samenwerking.”

Philippe
Muyters
↓

Annemie
Van Der Linden

"Maar dat is niet de enige manier om internationale toppers te rekruteren", meent Van Der Linden. "Wij creëren expertise, maar hebben vaak geen middelen om die expertise duurzaam in te zetten als noodzakelijke onderzoeksomkadering en dat dreigt ons minder aantrekkelijk te maken."

Blij dat er blijvend wordt geïnvesteerd in onderzoek, maar toch moet het Instituut voor Wetenschap en Techniek (IWT) volgend jaar 5,3 miljoen euro inleveren, en het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) 2,4 miljoen euro. Dat is niet niks.

"Er moet in 2015 inderdaad eerst wat bespaard worden", bevestigt Muyters. "Maar voor onderzoek is dat zeker niet de 10 procent die in andere sectoren geldt. Voor het IWT was er een vrij groot budget dat de Vlaamse regering voor ad hoc onderzoek gebruikte. Dat potje wordt geschrapt. Bovendien fuseert het IWT voor zijn industriegestuurde initiatieven met het Agentschap Ondernemen, om de versnipperde evaluatiecapaciteit samen te brengen en zo te versterken. Om dezelfde reden worden meer academisch gestuurde instrumenten van het IWT, het FWO en de Herculesstichting ook samengevoegd. Dat was nodig, want je zag door de bomen het bos niet meer."

Aantal aanvragen beperken

Maar in de beleidsnota lezen we dat de minister net de slaagkansen bij IWT- en FWO-applicaties wil verhogen. Valt dat te rijmen met een fikse afslanking? "Je kan op twee manieren de slaagkans op onder-

zoeksfinanciering verhogen", vindt Muyters. "Door meer middelen te voorzien of door de lat voor de instroom te verhogen. We merken door vergelijking met het buitenland dat 1 op 3 geslaagde aanvragen een goede verhouding is. In Vlaanderen wordt nu 1 op de 4 aangevraagde projecten toegekend. Kunnen we de criteria niet zo maken dat er maar 80 in plaats van 100 aanvragen worden ingediend, en dat de instroom dus kwalitatief sterker wordt? We willen enerzijds een voldoende strenge competitie garanderen, maar anderzijds vermijden dat er een ontmoedigingseffect optreedt bij geïnteresseerde onderzoekers en onnodige *overload* bij de evaluatoren."

"Hoe zit het trouwens met de academisering van de hogescholen in dat verhaal?" wil Van Der Linden weten. "Zij moeten ook doctoraten afleveren en onderzoeksgeld binnenhalen. Is er een evenredige toename in onderzoeks- en doctoraatsfinanciering voorzien?" "Er staat in het beleidsplan dat we de onderzoeksmiddelen voor het hoger onderwijs zullen versterken, en dat gaan we ook doen", stipuleert Muyters. "De meerkost van de integratie van een aantal hogeschoolrichtingen die voorzien was in de meerjarenplanning, blijft gewoon behouden. Dat gaan we niet terugschroeven."

Kleinere broertjes benadeeld?

Als kleinere speler met een relatief grote component sociale en humane wetenschappen is UAntwerpen – méér dan de universiteiten van Leuven en Gent – afhankelijk van overheidsfinanciering. "Leuven en Gent halen verhoudingsgewijs meer geld

uit industriële samenwerking, patenten en uit de privé. Vooral via hun burgerlijk ingenieurs en hun landbouwwetenschappers, opleidingen die onze universiteit niet heeft", licht Annemie Van Der Linden toe.

Ik geloof sterk in het triple helix-model dat uitgaat van een verstrengeling van universiteit, industrie en overheid.

Philippe Muyters

"Als er nu nog kraantjes worden dichtgedraaid, wordt het problematisch", zegt prof. Van Der Linden.

→ "Hierdoor hangen we voor een groter deel af van geldstromen vanuit de overheid: een stabiel deel voor de werking en een variabel deel op basis van verdiensten in onderwijs (o.a. afgeleverde diploma's) en onderzoeksoutput (doctoraten en publicaties). Dat variabele stuk komt deels van het Bijzonder Onderzoeksfonds (BOF) van de Vlaamse overheid dat het fundamentele, grensverleggende onderzoek binnen de universiteiten ondersteunt. Wordt er gesnoeid in de werking van dat fonds?"

Maatwerk

"De besparing binnen het BOF komt erop neer dat wellicht één project per universiteit minder gefinancierd zal worden", zegt Muyters. "We zouden het principe van de kaasschaaf kunnen toepassen en overal hetzelfde aandeel besparen, maar we kie-

zen bewust voor één project minder per universiteit."

"Als de criteria voor onderzoeksoutput van de BOF-financiering herzien worden, kan dat nadelige gevolgen hebben voor kleine en middelgrote universiteiten", bedenkt Van Der Linden. "Ga je universiteiten niet dwingen om te investeren in opleidingen die iets opbrengen voor de BOF-sleutels? Bovendien staat in uw beleidsplan dat excellentie het sleutelwoord wordt bij wetenschappelijk onderzoek. Dat is uiteraard goed, maar als middelgrote universiteit kunnen we moeilijk optornen tegen de kwantitatieve excellentie van de grotere spelers. Versleuteling van de BOF-middelen blijft belangrijk voor ons."

"Die versleuteling van de financiële betoelaging is nodig en moet blijven, maar kan misschien wat aangepast worden", antwoordt

Muyters. "Maak u geen zorgen: we gaan niet evolueren naar louter bacheloruniversiteiten of onderzoeksuniversiteiten. Ik ben zelf alumnus TEW van de Universiteit Antwerpen, ik behartig evenzeer de belangen van de kleinere spelers en zie duidelijk de noodzaak van hun bestaan. Dat wordt de grote uitdaging van de komende jaren: langs de ene kant moet je maatwerk bieden, en langs de andere kant moet je de versnippering tegengaan."

Samenwerking

"Er heerst trouwens de misvatting dat ik vooral wil inzetten op toegepast onderzoek met een link naar de industrie", vindt Muyters. "Die extra middelen moeten juist evenwichtig over de hele innovatieketen worden verspreid, met een evenwicht tussen gericht en niet-gericht onderzoek. Het door nieuwsgierigheid gedre-

ven, fundamentele onderzoek legt de basis voor de opleiding van de kenniswerkers van de toekomst. Dat blijven we honoreren."

"Toch merken we dat veel onderzoek nu top-down wordt opgelegd en dat de overheid bepaalt welke spelers moeten samenwerken", vindt Van Der Linden.

"Ik wil net als u dat het meer bottom-up gebeurt", beaamt Muyters. "Ik wil de bestaande middelen versterkt inzetten, en mik daarom erg op samenwerking. Samenwerking met andere ondernemingen, in het bijzonder kmo's, en kennisinstellingen in Vlaamse of internationale verbanden zullen eerder de norm dan de uitzondering zijn. Ik geloof sterk in het triple helix-model dat uitgaat van een verstrengeling van universiteit, industrie en overheid. We willen een krachtige synergie creëren tussen excellente kennisactoren en performante economische actoren, zowel nationaal als internationaal."

300 miljard

Internationalisering is een speerpunt in de beleidsnota, maar Van Der Linden vraagt zich af wie dit gaat bekostigen nu een aantal financieringskanalen samen- of wegvallen. "Mijn voorganger is mee in het Vanguard Initiative gestapt en dat zet ik graag voort. Het gaat om een platform van Europese regio's die voorop willen lopen in het Europese innovatie- en industriële beleid door een bottom-up-dynamiek vanuit de regio's", licht Muyters toe. "Onderzoeksinstellingen en bedrijven uit een twintigtal Europese regio's doen hieraan mee. Jean-Claude Juncker, voorzitter van de

Voor de onderzoekers die wél voor een academische carrière kiezen, ligt er alvast een zware weg in het verschiet.

Annemie Van Der Linden

Europese Commissie, heeft net 300 miljard euro ingezet voor vernieuwing in economie en industrie, waaronder de financiering van het Vanguard Initiative. Als lid van de WADA-board, het World Anti-Doping Agency, heb ik gemerkt wat voor een grote invloed je als kleine regio kan hebben. Dat wil ik ook doordrukken in het innovatiebeleid. Door internationaal onze stem te laten horen, op vergaderingen, maar ook informeel in de wandelgangen, moeten we ervoor zorgen dat de bestaande middelen worden ingezet op een manier die past in de visie die we zelf hebben."

Na een doctoraat

Even naar het lot van onze jonge onderzoekers. De slaagkansen voor postdocs (*mensen met een doctoraat, red.*) zijn momenteel klein en verlengingen van postdocmandaten worden zeldzaam. "Van de mensen die doctoreren, kan en wil maar een deel een academische carrière uitbouwen", vindt Muyters. "Dat andere deel moet voorbereid worden op de private arbeidsmarkt. Dat is voor mij essentieel. In de doctoral schools wordt aan vaardigheden gewerkt die buiten de academische wereld nuttig zijn. De tijd dat doctoreren een verblijf in een ivoren toren was, ligt gelukkig al een tijdje achter ons."

"Voor de onderzoekers die wél voor een academische carrière kiezen, ligt er alvast een zware weg in het verschiet", weet Van Der Linden. "Velen passen wegens de hoge eisen voor de zogenaamde *tenure tracks* (*een traject dat resulteert in een vaste benoeming als de mandaathouder voldoet aan vooraf bepaalde benoemingscriteria, red.*). →

Philippe Muyters

Philippe Muyters is alumnus TEW van onze universiteit. Tot zijn intrede in de actieve politiek in juli 2009 was hij topman bij de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen en gedelegeerd bestuurder van werkgeversorganisatie Voka. In 2009 werd Muyters minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport in de Vlaamse regering-Peeters II.

Annemie Van Der Linden

Professor Annemie Van der Linden is gewoon hoogleraar binnen het Departement Biomedische Wetenschappen in de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen. Ze is hoofd van het Bio-Imaging Lab, waar vooral hersenonderzoek gebeurt aan de hand van beeldvormingstechnieken. Het Bio-Imaging Lab is het grootste centrum voor dergelijk Beeldvormingsonderzoek bij proefdieren in België.

"Mensen moeten de goesting hebben en behouden om te gaan werken", zegt Muyters.

→ Vrouwen haken sneller af door de moeilijke combinatie werk-gezin en velen kiezen de zekerheid van een job in de privésector boven het ene na het andere tijdelijke contract in de academische wereld. Vastbenoemde proffen werken zich dan weer te pletter om het onderzoek gefinancierd te krijgen, publicaties te garanderen, doctoraten en postdocs te begeleiden en het management en de administratie van hun team te realiseren. En dan spreken we hier nog niet over hun vaak even substantiële bijdrage aan onderwijs en dienstverlening. We moeten ons ervoor behoeden dat we door die hoge werkdruk, de gevraagde flexibiliteit en de hoge eisen de academische bovenlaag en onderlaag niet vroegtijdig opbranden."

"De problematiek van onderzoekers die door opeenvolgende projectfinancieringen een preciaire arbeidssituatie hebben, volgen we zeker op", belooft Muyters. "We moeten kijken welke rechten kunnen worden opgebouwd en hoe we op een betaalbare manier meer werkzekerheid kunnen bieden. Doordat we willen dat mensen

langer werken, moet er sowieso meer aandacht zijn voor de combinatie arbeid-gezin. Mensen moeten de goesting hebben en behouden om te gaan werken. Door nog meer maatwerk te bieden, stijgt je flexibiliteit en aantrekkelijkheid als werkgever. Op die manier trek je de beste krachten aan en maak je het verschil ten aanzien van de concurrentie."

Innovatie een tikkeltje anders

De visie is er alvast, nu de structuren nog. "Wat er allemaal precies gaat gebeuren, ligt nog niet vast", erkent Muyters. "We moeten de kans krijgen om gesprekken te voeren en een draagvlak te creëren. Aan de andere kant mag je de mensen uit die structuren niet te lang in onzekerheid laten. Ik wil dan ook in september 2015 duidelijkheid hebben over hoe het allemaal moet lopen. Ik hoop echt dat we met dit innovatiebeleid het verschil kunnen maken. Het is niet aan mij om te innoveren of om te zeggen waar er moet geïnnoveerd worden, maar ik moet wel de sfeer en de omstandigheden creëren waarin dat mogelijk wordt." ■

The future of research in Flanders

E

How does the future of research look in Flanders now that we have a new Minister for Science Policy? The announced cuts across all sectors are also cause for concern at the University of Antwerp. Flemish Minister Philippe Muyters had a frank discussion with Professor Annemie Van der Linden, a bio-imaging specialist in the Faculty of Pharmaceutical, Biomedical and Veterinary Sciences.

In the new coalition agreement, there are two sectors that do not have to cut spending: public welfare and R&D (research and development). Resources have primarily been earmarked for state of the art research infrastructure, which is vital to high-level research. These funds also attract the best scientists, which will in turn enhance Flanders' international appeal.

According to Minister Muyters, additional resources must be distributed evenly across the entire innovation chain, balancing targeted and non-targeted research. The minister hopes his new policy will lead to partnerships with other companies and knowledge institutions, both in Flanders and abroad. He is a firm believer in the Triple Helix model, which is founded on the premise of interaction between universities, industry and government.

Muyters is pleased to be able to continue his predecessor's Vanguard Initiative, a platform of European regions that are committed to promoting growth by encouraging a bottom-up dynamic in individual regions. Research institutions and companies in about twenty regions have already joined the initiative. Muyters really hopes to make a difference with the Flemish innovation policy: his slogan is "working together to win".